

Функціональні особливості військового тексту

Бугайчук О. В.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

У зв'язку з актуальними подіями у світі багато науковців займається проблемами визначення та дослідження особливостей військового дискурсу, розглядаючи його у сучасних напрямках лінгвістичних студій.

На думку І. Басараба (2022), „тема війни в сучасних художніх, публіцистичних та наукових текстах вважається прямим відображенням подій та явищ, що мають зараз місце у всьому світі і в Україні зокрема. Станом на сьогодні військова тематика є однією з найактуальніших. Вона глибоко проникає у різні твори та жанри. Військові дії мають згубний вплив на кожного з нас, тому така ситуація указує на абсурдність війни в цілому, важливість миру та необхідність зберегти його“ (с. 129).

В. В. Погонєць (2019) розглядає „військовий дискурс“ як „текст, що є комунікативною підсистемою мовлення у сукупності з позамовними – прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими чинниками“ (с. 68). До компонентів військового дискурсу науковець відносить дискурс військових про війну та їхню діяльність (побут, навчання т. ін.), політиків про війну, а також дискурс журналістів, які висвітлюють військові події за допомогою засобів масової інформації.

Указуючи на те, що „за формою військовий дискурс поданий монологічним (накази, доповіді, розпорядження, зведення, промови, статті, огляди тощо) та діалогічним спілкуванням (військовослужбовців, журналістів, політиків та ін.)“, В. В. Погонєць (2019) стверджує, що „можна виділити два основні види військового дискурсу: формальний та неформальний військовий дискурс. Щодо словникового складу формальний дискурс представлено літературною (як нейтральною, так і термінологічною) лексикою та фразеологією. Формальний військовий дискурс характеризується вживанням вузькоспеціальної та міжгалузевої термінології“ (с. 67-68).

У своєму дослідженні ми дотримуємося точки зору В. В. Балабіна (2002) про те, що „неформальний військовий дискурс представлений розмовною (як літературною, так і не літературною) лексикою та фразеологією, до останньої відносяться професіоналізми та жаргонізми“ (с. 17). Під професіоналізмами військової сфери дослідник розуміє „еквіваленти або аналоги військових термінів, а під військовим жаргоном – ненормативну, неформальну, стилістично знижену, функціонально обмежену мову військовослужбовців, що використовується з метою здійснення певних мовленнєвих функцій (експресивної, оціночної тощо)“ (с. 17).

На думку В. В. Погонєць (2019) „неформальний військовий дискурс включає в себе безпосередньо неформальне спілкування у військовому середовищі та за його межами. Це спілкування представлено лексикою та фразеологією розмовного характеру. Здебільшого неформальний військовий дискурс репрезентовано художніми текстами або репортажами військових

кореспондентів з місць подій. В основі неформального військового дискурсу лежить повсякденне спілкування військових. Розглядаючи дискурс у двох його складниках – тексті і контексті – важливо зазначити, що для неформального військового дискурсу контекст є вкрай важливим“ (с. 68-69). В. В. Погонєць (2019) окремо виділяє тексти, що мають „міждискурсивний статус та займають проміжне положення між двома частинами військового дискурсу, формальною та неформальною“ (с. 69). До таких текстів відносять військову публіцистику, яка є військовою лише за своєю тематикою та має риси, притаманні газетним та публіцистичним текстам.

До власне військових матеріалів М. О. Зайцева (2013) відносить „науково-технічні матеріали та акти управління, пов’язані з життям та діяльністю військ та військових установ. Військово-мистецька література, військова публіцистика та військово-політичні матеріали є військовими лише за своєю спрямованістю й тематикою і в основному мають такі риси, які взагалі мають всі суспільно-політичні, публіцистичні і художні тексти“ (с. 97).

Окремої дискусії потребують поняття „військовий“ та „воєнний“, „тексти на військову тематику“ та „тексти на воєнну тематику“. Як стверджує І. Басараба (2022), „поняття „військовий“ має досить широке значення і автоматично включає в себе набагато вужче поняття „воєнний“. Під поняттям «воєнний» прийнято вважати все „те, що стосується війни“. Поняття «військовий» традиційно вживається з усталеними термінами та поняттями, котрі використовуються при інтерпретації художніх текстів, в яких йдеться про якісь військові події, описуються побут, життя, особливості та військово-культурні аспекти певного народу“ (с. 129).

Геополітична ситуація у світі та в Україні викликає стурбованість щодо національної безпеки у світі. Обсяг досліджень у військовій царині в останні десятиріччя значно збільшився, що зумовлено високим рівнем загроз військових подій, розвитком сучасної військової освіти. Питання військових місій, військової допомоги та військового фінансування потребують негайного вирішення. Всі ці фактори призвели до популяризації вживання військових термінів, жаргонізмів тощо у засобах масової інформації та публіцистиці.

ЛІТЕРАТУРА:

- Балабін, В. В. (2002). Сучасний американський військовий сленг як проблема перекладу [Автореф. дис. ... канд.. філол. наук : 10.02.16. Київський національний університет ім. Тараса Шевченка].
- Басараба, І. (2022). Функціональні особливості художнього військового тексту. *Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 52, том 1*, 128-133. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/52-1-18>
- Зайцева, М. О. (2013). Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Київ. Вип. 10. Серія 9*, 96–102. URL:http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6757/Zaits_eva.pdf;jsessionid=139241CC1595E7D91C26FF6719DE4248?sequence=1
- Погонєць, В. В. (2019). Особливості англomовного військового дискурсу.

*Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.:
Філологія. № 39 том 2, 67-70.*
DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.39.2.17>